

onder zich hadden, of die de z.g. spertijd hadden overtreden dan wel verboden gebied betreden hadden.

Gearresteerd zijn deelnemers aan het illegale werk in al zijn talrijke manifestaties: de geheime activiteit van de kerken, van de protestantse scholen, van de hoogleraren, de studenten en de artsen, van de 'politieke' comités, van de Ordedienst en overeenkomstige organisaties.

Gearresteerd zijn personen die betrokken waren bij de illegale pers en de illegale belletrie, bij de spionage, de sabotage, de 'pilotenhulp', de hulp aan onderduikers, het falsificatiewerk, de activiteit van de illegale CPN, van enkele revolutionair-socialistische formaties, van vier illegale organisaties met een 'algemene' taak (de TD-groep, het Nationaal Comité van Verzet, de Centrale Inlichtingendienst en het Nationaal Steunfonds) en van de Binnenlandse Strijdkrachten.

Gearresteerd zijn voorts 'individuele' saboteurs, al of niet ondergedoken 'weigeraars' van de arbeidsinzet en 'contractbrekers', personen die geweigerd hadden te 'spitten' voor de *Wehrmacht*, Joodse onderduikers c.q. Joden die in andere opzichten de voor hen geldende bepalingen overtreden hadden, personen die onderduikers gehuisvest hadden, en allen wier poging, het land illegaal te verlaten, mislukt was.¹

Nog zijn wij er niet. Gearresteerd door of in opdracht van de bezetter zijn 66k (wij komen nu tot de 'economische gevangenen') tallozen die diefstal ten nadele van een Duitse instantie bedreven hadden (veelal was dat de *Wehrmacht*) of die zich schuldig hadden gemaakt aan grootscheepse diefstal van distributiebescheiden of aan grootscheepse zwarte handel dan wel aan het clandestien slachten van een groot aantal stuks vee of varkens.²

Gelijk gezegd: hoeveel personen in totaal om al deze redenen gearresteerd zijn, weten wij niet. De orde van grootte van het totaal-aantal arrestanten van de *Sicherheitspolizei* gaven wij eerder aan als zestigduizend – hiervan heeft, zo vermoeden wij, een kwart uit illegale werkers bestaan: vijftien-

¹ Aan de *Kriegsmarine* vielen in de eerste twee bezettingsjaren bijna honderdtwintig Engelandvaarders in handen, nadien tot eind '43 nog enkele tientallen. ² Deze delinquenten moesten sinds de herfst van '41 via de Rijksrecherche centrale aan de *Sicherheitspolizei* overgedragen worden, nl. aan het z.g. *Sonderkommando*-Horak dat aan die centrale toegevoegd was. Dat was bijvoorbeeld voorgeschreven wanneer één persoon (of meerdere personen tezamen) bij één gelegenheid meer dan 10 stuks vee clandestien geslacht hadden. Nadien werden die zaken door Nederlandse instanties die er mee te maken hadden (de Centrale Crisis-Controle-Dienst en de parketten van de economische rechters), vaak in verschillende zaken gesplitst zodat het cijfer boven de 10 in geen enkel proces-verbaal voorkwam. Hoe frequent deze vorm van verzet toegepast is, weten wij niet.